

Inbreng Consultatie Energiewet – Natuur en milieufederaties, Natuur & Milieu

Utrecht, 10 februari 2021

De komende jaren zijn cruciaal voor het behalen van onze klimaatdoelstelling voor 2030 en de bijdrage die de energietransitie daar aan gaat leveren. Om kans te maken om de klimaatdoelstelling te halen zal alle energiewetgeving bekeken moeten worden vanuit het perspectief van de energietransitie. Nu moeten er stappen gezet worden die duidelijkheid geven over taken en verantwoordelijkheden, en over een eerlijke en efficiënte verdeling van de kosten van de energietransitie. Indien dit te lang onduidelijk blijft zullen overheid, netbeheerders en marktpartijen elkaar aan blijven kijken, zullen we het draagvlak voor de energietransitie verliezen, en verdwijnen de doelen voor 2030 uit het zicht.

De Energiewet is een kans om de energietransitie te versnellen. Om ervoor te zorgen dat de schop de grond in gaat, dat duurzame opwek ontwikkeld blijft worden, en dat het energiesysteem slim ingericht wordt. Dit alles met behoud van draagvlak en met aanvaardbare maatschappelijke kosten. Op verschillende punten is de consultatieversie van de Energiewet een stap vooruit ten opzichte van de huidige situatie. Het is goed dat het elektriciteitssysteem en het gassysteem in één wet worden samengevoegd. Ook het duidelijk definiëren van de aggregator en beter faciliteren van een leveringsovereenkomst op basis van een dynamische elektriciteitsprijs is een stap vooruit.

Er is echter ook ruimte voor verbetering. Ruimte om de Energiewet echt in dienst van de energietransitie in te stellen. In deze inbreng willen we graag de belangrijkste punten hiervoor onder de aandacht brengen.

Versnellen transitie en verdelen kosten energietransitie

Transities kosten geld en trage transitie kosten nog meer geld. Als we in de energiewetgeving geen prikkels inbouwen om gedurende de energietransitie de nationale kosten te beperken en te sturen op een voorspoedig verloop van de transitie zullen de uiteindelijke kosten onnodig groot zijn.

Om de klimaatdoelen te kunnen halen moeten we de energietransitie versnellen. Hiervoor is het zaak dat netbeheerders zo snel mogelijk kunnen beginnen met aanleggen van de noodzakelijke infrastructuur. De huidige plannen in de RESsen en CESsen bieden nog weinig houvast voor het maken van investeringsplannen door de netbeheerder. De consultatieversie van de Energiewet bevat onvoldoende aanknopingspunten om proactief investeren door netbeheerders te bespoedigen. Het is nodig dat de overheid hier regie in neemt en kaders geeft zodat lokaal opwek, infrastructuur, en afname op een goede manier gerealiseerd worden. Met behoud van al het goede dat RESsen kunnen bieden, met oog voor maatschappelijke kosten, en met oog voor een robuuste landelijke ecologische hoofdstructuur.

Dit betekent ook dat er soms kosten gemaakt worden die zich niet – of althans niet met de huidige prijszuitsgangspunten - volledig terugverdienen. Echter indien deze kosten niet gemaakt worden zal de transitie langer duren, rommeliger verlopen, en uiteindelijk over het geheel meer kosten met zich meebrengen.

De overheid heeft een rol om deze risico's af te dekken en de richting te geven door kaders te scheppen richting regio's, marktpartijen en burgers. **In het kader van de Energiewet betekent dit**

onder andere dat er anders gekeken moet worden naar de tariefsreguleringsmethode. Nu is bepaald dat dit moet dienen ter vergoeding van de efficiënte kosten, inclusief een redelijk rendement. Door hier aan vast te houden en geen mogelijkheden voor uitzonderingen te creëren zal de wet de bewegingsvrijheid van netbeheerders om te anticiperen op de energietransitie beperken. **Naast efficiëntie zouden investeringen ook getoetst moeten worden op hun potentiële dienstbaarheid aan de energietransitie om in aanmerking te komen voor vergoeding.** Dit zou getoetst kunnen worden aan de hand van de overheidsregie op infrastructuur. De overheid moet keuzes maken welke regio's wanneer van welke hoofdinfrastructuur gebruik zouden moeten kunnen maken. Vervolgens is het aan de netbeheerder om dit te dimensioneren vanuit de transitie gedacht. Dus met ruimte voor groei. Dit geeft een zeker risico; het is onzeker of de overdimensionering uiteindelijk ook gevuld wordt. Daarom zal de overheid garant moeten staan voor de financiële risico's die genomen moeten worden voor het versnellen van de energietransitie. Te denken valt aan een garantiefonds die dit risico afdekt mits de infrastructurele projecten aantoonbaar vallen onder de lijn van de eerdergenoemde overheidsregie.

Een tweede concrete suggestie voor de energiewet is het bieden van een mogelijkheid om de keuze voor de ontwikkeling van vraag en aanbod te sturen doormiddel van differentiatie van transporttarieven. Momenteel zijn de transporttarieven op elke locatie gelijk. Dit wordt het koperen plaat principe genoemd. Ongeacht waar je in Nederland een aansluiting wil, je betaalt hetzelfde. Vanuit het socialiseren van de kosten van het energienet is dit een groot goed, echter dit werkt ook in de hand dat de locatie van grootschalige duurzame opwek vooral gestuurd wordt door de lokale grondprijs. Locaties met een lage grondprijs zijn over het algemeen ver verwijderd van locaties met een hoge elektriciteitsvraag. Het gevolg is dat er veel extra druk ontstaat op het elektriciteitsnet en aanvullende maatschappelijke kosten gemaakt moeten worden. Weliswaar is het mogelijk voor netbeheerders om een negatieve transportindicatie af te geven in de SDE++ in het geval van congestie, echter de SDE++ is uiteindelijk een tijdelijk instrument en idealiter wordt er al gestuurd op locatie voordat een gebied congestiegebied is. **Wij pleiten voor het opnemen van de mogelijkheid in de energiewet om locatieafhankelijk in beperkte mate te differentiëren in de transporttarieven van grote opwekkers en verbruikers.** De mogelijkheid om hier gebruik van te mogen maken kan begrensd worden door een afwegingskader waarin ook andere oplossingsrichtingen zoals opslag en netverzwaren in genoemd worden. Dit afwegingskader geeft aan in welke situatie een bepaalde partij welke middelen mag toepassen.

Aanvullend wordt vastgesteld dat het opstellen van de Energiewet erg lang heeft geduurd. En nog steeds is veel onduidelijk aangezien een aantal belangrijke punten nog in AMvB's moeten worden uitgewerkt. Een voorbeeld is de 'redelijke termijn' waarbinnen de netbeheerders de aansluiting moeten realiseren. Zolang hier nog geen duidelijkheid over is zal ook het parlement de wet niet goed kunnen beoordelen. Wij zouden graag zien dat er wordt nagedacht over hoe dergelijke wetgeving sneller geactualiseerd en behandeld kan worden.

Toekomstbestendigheid Energiewet: behoudt experimenteeruimte

Om de energietransitie te kunnen ondersteunen en voldoende toekomstbestendig te zijn zal de energiewet klaar moeten zijn voor de uitdagingen van de toekomst. Dit betekent dat er ruimte moet zijn om te experimenteren en dat technieken van de toekomst passen binnen het raamwerk van de energiewet. In de toekomst zal de ons energiesysteem meer en meer geïntegreerd worden om uitdagingen om het gebied van het koppelen van vraag en aanbod van energie aan te kunnen. Zonder een geïntegreerd energiesysteem (warmte, gas, elektriciteit, opslag, CO2 vrij regelbaar

vermogen) is het onmogelijk om onze energievoorziening op een duurzame en kosteneffectieve wijze 100% klimaatneutraal in te richten. De huidige conceptwet gaat hierin nog niet ver genoeg.

Om te beginnen zou de wet een stabiele basis moeten bieden om te kunnen experimenteren met oplossingen die bijvoorbeeld systeemintegratie en energiebesparing bevorderen. Deze experimenten zijn noodzakelijk om te kunnen verkennen of de nieuwe oplossingen in de praktijk stuiten op belemmeringen van technische of beleidsmatige aard. De minister geeft aan dat het mogelijk blijft om te experimenteren onder de Crisis en Herstelwet. Dit lijkt ons echter geen stabiele basis voor de noodzakelijke experimenten. De Raad van State heeft geadviseerd om de bestaande experimenteerregeling onder de wet Voortgang Energie Transitie niet te behouden. De minister schrijft hierover “De Afdeling advisering [van de Raad van State] heeft er bezwaar tegen dat een bestuursorgaan (de minister) de bevoegdheid wordt toegekend om bij ontheffingsbeschikking in een individueel geval ten behoeve van een experiment een wettelijk voorschrift buiten toepassing te verklaren. Dit mag volgens haar alleen indien in een concreet geval een wettelijk voorschrift tot onevenredige of ongewenste effecten leidt en er tevens voorwaarden aan het buiten toepassing verklaren worden gesteld”. Dit bezwaar kan tegemoet worden gekomen door enkel experimenten gericht op het voorkomen van onevenredige of ongewenste effecten van de energietransitie toe te staan. Vervolgens kunnen er voorwaarden aan het buiten toepassing stellen worden gesteld op het gebied van duur en reikwijdte van het experiment. Een tweede bezwaar dat de Raad van State opwerpt is dat bij de experimenten pas in de beoordelingsfase getoetst wordt of het experiment strijdig is met bepalingen van de Europese Unie. Gezien het feit dat de Europese Unie heeft aangegeven dat ze in het kader van de Europese Green Deal flexibel zullen omgaan met nationale stimulering ten behoeve van de energietransitie is het de vraag of dit bezwaar ook gedeeld wordt met Europa. De minister zou op zijn minst een voorstel voor een experimenteerregeling gericht op het bespoedigen van de energietransitie moeten voorleggen.

Naast ruimte voor experimenten in oplossingen die nu nog niet in beeld zijn biedt de wet ook geen basis voor oplossingen die wel al in beeld zijn. Zo is er vanuit de wet geen noemenswaardige impuls voor energieopslag in de vorm van elektriciteit (accu's), warmte of waterstof. Netbeheerders wordt uitdrukkelijk verboden om zelf in energieopslag te investeren, tenzij er marktfalen optreedt. In een situatie wanneer er marktfalen optreedt is het echter de vraag of een netbeheerder wel zal gaan investeren in opslag gezien het feit dat dit kennelijk geen renderende investering is. Het eerdergenoemde afwegingskader zou aan kunnen geven wat dan de oplossingsrichting is waarvoor gekozen mag/moet worden. **Wij pleiten er voor om een duidelijk afwegingskader in de energiewet op te nemen dat aangeeft op welke wijze investeringen in opslag gerealiseerd kunnen worden.**

Het is ook opvallend dat warmtebedrijven niet onder de energiewet vallen. Dit is vreemd aangezien warmte wel behoort tot één van de pijlers van ons energiesysteem naast elektriciteit en gas. **Ook gezien het feit dat in een geïntegreerd energiesysteem er uitwisselingen zullen plaatsvinden tussen elektriciteit, warmte en gas zouden wij pleiten om warmte een meer prominente plaats te geven in de energiewet.**

Behoud positie burgers en bewoners

De huidige Europese Richtlijn gaat uit van actieve afnemers (van burgers en energiegemeenschappen die actief aan de markt deelnemen). Dit huidige energiewetsvoorstel is een beperking t.o.v. wat nu al mogelijk is voor burgers vanuit de Europese wetgeving. Het betreft hier met name dat energiegemeenschappen zonder leveringsvergunning alleen op het secundaire allocatiepunt actief kunnen zijn terwijl ze dat uiteraard ook op het primaire allocatiepunt willen en moeten kunnen zijn.

Wij pleiten om in de Energiewet op te nemen dat energiegemeenschappen ook op het primaire allocatiepunt actief kunnen zijn. Zodat het behalen van de afspraken rond lokaal eigendom uit het klimaatakkoord en het actief betrekken en zeggenschap geven aan de lokale gemeenschap ook vanuit de wet wordt gefaciliteerd en daarmee gemakkelijker kan worden gerealiseerd.

Resumerend pleiten wij voor een wijziging van de concept Energiewet op de volgende punten:

- Zorg ervoor dat de tariefreguleringsmethode meer investeringen in dienst van de energietransitie toestaat. Niet enkel efficiënte kosten plus een redelijk rendement.
- Neem een mogelijkheid op in de wet om locatieafhankelijk in beperkte mate te differentiëren in de transporttarieven van grote opwekkers en verbruikers.
- Bied een stabiele basis om te kunnen experimenteren met oplossingen die ongewenste of onevenredige gevolgen van de energietransitie kunnen voorkomen.
- Voeg een afwegingskader toe voor netbeheerders die aangeeft wanneer oplossingen zoals differentiatie transporttarieven of investeren in opslag toegepast kunnen worden.
- Geef warmte een meer prominente plek in de energiewet.
- Geef energiegemeenschappen ook de mogelijkheid op het primaire allocatiepunt actief te zijn.

Door de wet op deze punten te wijzigen wordt de houdbaarheidsdatum van de wet aanzienlijk verbeterd en zal hij een significante bijdrage kunnen leveren aan de energietransitie.